

Ἐκτοπισμένες λογοτεχνίες^{1*}

τοῦ Jacques Derrida

ΝΑ ΕΠΙΑΓΟΓΥΝ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΤΟΥΣ, νὰ κινούνται ἐλεύθερα: αὐτὸ εἶναι τὸ δικαίωμα ποὺ ὁ κόσμος μας, ὅλο καὶ περισσότερο, τὸ ἀρνεῖται στοὺς συγγραφεῖς. Ἀκόμη μιὰ φορά, ἐναντίον τῆς ἀπαγόρευσης θέλουμε νὰ ἐπιβεβαιώσουμε τὴ θέση τῆς λογοτεχνίας, τὴ θέση τῆς αὐτὴν ἀκριβῶς τῇ στιγμή. Νὰ ἐπιβεβαιώσουμε ὅτι οἱ λογοτεχνίες ἔχουν τόπο, λαμβάνουν χώρα.²

Ἕνας νέος λογοτεχνικός χώρος διανοίγεται, τοῦ ὁποίου οἱ διακυβεύσεις λιγότερο ποτὲ προορίζονται, σήμερα, μὲ μιὰ ἀφρημένη μορφή, κλασικὴ ἢ λιγότερο κλασικὴ, γιὰ τὴ φιλοσοφία ἢ τὴν ἐπιστήμη, γιὰ τὴν ποιητικὴ ἢ τὴ θεωρία τῆς λογοτεχνίας. Οἱ ἐκτοπίσεις γιὰ τίς ὁποῖες πρέπει νὰ μιλήσουμε γίνονται ἐπίσης —περὶ αὐτοῦ ἔχουμε πάμπολλα παραδείγματα— ζητήματα ζωῆς ἢ θανάτου. Κάθε μέρα διακυβεύεται τὸ σῶμα τῶν ἔργων καὶ τὸ σῶμα τῶν συγγραφέων.

Τὶ σημαίνει σήμερα γιὰ τόσο πολλοὺς δημιουργοὺς, γνωστοὺς ἢ ἀγνωστούς, αὐτὴ ἡ ἐκτόπιση ποὺ τόσο συχνὰ συνίσταται στὸ νὰ μὴν ἔχεις πλέον θέση; Σημαίνει ὅτι σὲ πέμπουν στὸν θάνατο ἢ σὲ ἀποπέμπουν ἀπὸ τὴ χώρα σου ὑπὸ τὴν ἀπειλὴ ἐγκλεισμοῦ, βασανιστηρίων, ἐκτέλεσης ἢ δολοφονίας.

Γιὰ νὰ γράφουν καὶ νὰ μιλοῦν ἐλεύθερα, πάμπολλοι ἄνδρες καὶ πάμπολλες γυναῖκες ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν τοὺς τόπους τῆς γλώσσας τους καὶ τῆς μνήμης τους. Διαβαίνουν τὰ σύνορα ἢ συλλαμβάνονται ἐπὶ τόπου, περιτοχιζμένοι «οἴκαδε», μέσα στὴ νύχτα ἐνὸς καταφυγίου ποὺ ἐφεξῆς γειτνιάζει μὲ τὸ κελὶ ἢ τὸν κατ' οἶκον περιορισμό. Καὶ γιὰ νὰ φτάσουν στὸ φῶς τοῦ δημόσιου χώρου, μέσα ἀπὸ τὴν κρύφια ἀντίσταση μιᾶς λαθραίας ἢ κρυπτικῆς λογοτεχνίας, συμβαίνει ἐπίσης νὰ γίνονται ἡ ἔσχατη προσφυγὴ γιὰ τὴν παραπλάνηση τῆς λογοκρισίας καὶ ἄλλοι τόποι ἀκόμη, αὐτὴν τὴ φορά οἱ τόποι τῆς ρητορικῆς.

Καινοφανές; Ὡς πρὸς τί καὶ σὲ ποῖο βαθμὸ; Τί νέο θὰ συνέβαινε, σήμερα, μὲ τὴ λογοτεχνία, ἀκριβέστερα ἀνάμεσα στὴ λογο-

Jacques DERRIDA (Γαλλία)
Γεννήθηκε στὴ Ἀλγερία τὸ 1930.
Διόσκει στὴν École des Hautes Études en Sciences Sociales στὸ Παρίσι καὶ διευθίνει πολλὰ σεμινάρια στὴν Εὐρώπη καὶ στὴς Η.Π.Α. Ἐδῶ μνημονεύουμε τὸ βιβλίο του *Adieu à Emmanuel Lévinas* (1997), ποὺ ἀναφέρεται διεξοδικὰ στὴν ἐννοία τῆς ριζοσπαστικῆς καὶ τῆς θεσμικῆς «Πόλεως-Καταργίαν». Εἶναι ἱερτικὸ μέλος τοῦ Διεθνoῦς Κοινοβουλίου τῶν Συγγραφέων καὶ εἶχε διατελέσει ἀντιπρόεδρος του. Ἡ παρέμβασή του στὸ πρῶτο συνέδριο τῶν Πόλεων - Καταργίαν τὸ 1995 δημοσιεύτηκε μὲ τὸν τίτλο *Κοσμοπολίτες ὅλων τῶν χωρῶν. ἀκόμη μιὰ προσπάθεια!* (*Cosmopolites de tous les pays, encore un effort!*), ἐκδόσεις Galilée, 1997).

* Οἱ σημειώσεις παρατίθενται στὸ τέλος τοῦ κειμένου.

τεχνία και στόν τόπο; Ἡ ἀφρηρία μας εἶναι μιὰ ὑπόθεση: κάτι νέο καταφθάνει, συμβαίνει" ἐδῶ, διότι μιὰ συγκεκριμένη ἐπανάληψη δὲν αποκλείει —κάθε ἄλλο— τὴν ἐπινόηση καινοφανῶν βιαιοτήτων πού ὅλες σχετίζονται μὲ τὸν τόπο, μὲ αὐτὸ πού συμβαίνει καὶ ἐκτοπίζεται ἐκεῖ ὅπου μιὰ συγκεκριμένη γραφή ἔχει τόπο, λαμβάνει χώρα. Γιὰ νὰ ἀπαντήσουμε στὴν εἰσβολή αὐτῆς τῆς καινοτομίας πρέπει νὰ διατηρήσουμε στὴ μνήμη μας καὶ νὰ ἀναλύσουμε ὅλες τὶς ἀναλογίες. Πρὶν ἀπὸ κάθε « λογοτεχνικὸ κίνημα », ἓνα ἄλλο κίνημα θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἀναπτυχθεῖ—προωθήσει, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχει κυνηγήσει καὶ καταδιώξει μιὰ συγκεκριμένη λογοτεχνία. Ὅχι βεβαίως ὅλη τὴ λογοτεχνία, ὅχι αὐτὴν πού ἐξυμνεῖται ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὑπηρετεῖ ἢ ἀντανακλᾷ τὴν προσίδια ταυτότητα μιᾶς ομάδας, ἐνὸς κράτους, ἐνὸς ἔθνους, μιᾶς θρησκείας, μιᾶς γλώσσας ἢ ὅποιασδήποτε ἄλλης ἐγκαθιδρυμένης ἐξουσίας. Ἀνέκαθεν, ὅμως, δύσκολα γίνονται ἀνεκτὴ ἡ λογοτεχνία πού —τουλάχιστον ὡς πρὸς ἓνα τμήμα της— θέτει ἐρωτήματα γιὰ ἓνα τέτοιο καθεστῶς ἢ γιὰ μιὰ τέτοια ἀποστολή, ὡσὰν ἡ ἴδια νὰ ἔχει τόπο, νὰ λαμβάνει χώρα μόνο ἐκεῖ ὅπου τῆς ἀρνοῦνται τὸν τόπο, ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸν τόπο τῆς ἀνάπαυσης, τὴν ἐδραιότητα κατοίκησης, τὸ συναγελάζεσθαι ἢ τὴ ρίζα. Ἐξ οὗ τὰ τόσο πολλὰ τυπικά φαινόμενα πού στίζουν ἔντονα τὴν ἱστορία τῆς λογοτεχνίας, καὶ μάλιστα στὴ νεοτερικότητά της: λογοτεχνίες σὲ φυγή, λογοτεχνίες σὲ ἐξορία, λογοτεχνίες στὸ ἐξωτερικόν, λογοτεχνίες ξένες μέσα στὴν προσίδια γλώσσα τους, λογοτεχνίες νομάδες, λογοτεχνίες λαθρομεταναστεύουσες, ἀντιστασιακὲς λογοτεχνίες, ἀπαγορευμένες λογοτεχνίες, λογοτεχνίες ἐκτὸς νόμου καὶ ἐκτὸς τόπου. Ἀπαγορευμένοι τόποι, πολὺ πέραν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ

παράδειγματος « ὁ Πλάτων-καὶ-οἱ-ποιητὲς-πρὸς-ἐκδιώκονται-ἀπὸ-τὴν-πόλιν »: ἰδοὺ λοιπὸν αὐτὸ πού θέλησαν νὰ κοινοποιήσουν στὶς λογοτεχνίες ἐκτοπίζοντάς τες ἀτέλευτα, λές καὶ ἤθελαν ἀπλουστάτα —στερώντας τους τὴ δυνατότητα νὰ λάβουν μιὰ θέση— νὰ τὶς ἐμποδίσουν νὰ καταφθάσουν, νὰ συμβοῦν, μὲ ἄλλα λόγια νὰ ἔχουν τόπο, νὰ λάβουν χώρα. Αὐτὸ τὸ φαινόμενο βεβαίως δὲν εἶναι νέο, ἀκόμη καὶ ἂν ἐνδεχομένως ἀναμένει περαιτέρω νὰ γράψουμε ἄλλως τὴν ἱστορία του (αὐτὸ θὰ ἦταν ἐπίσης ἓνα ἀπὸ τὰ μελήματα μας). Πιστοποιεῖται ἀπὸ ἐπιδαφιντικά ἀρχεῖα. Ἡ λογοκρισία, τὸ ἀνάθεμα, ὁ ἀφορισμός, ἡ ἀπειλὴ θανάτου ἢ φυλάκισης: αὐτὲς ἀκριβῶς εἶναι οἱ μορφὲς μιᾶς βίας πού ἐξωθεῖ τόσους συγγραφεῖς πρὸς τὴν ἄλλη πλευρὰ τῶν συνόρων, καὶ ἐνίοτε τοὺς ὠθεῖ νὰ ἐξορίζονται μέσα στὴν ἴδια τὴ χώρα τους. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἔχουν τόπο, πού ἔχουν λάβει χώρα —ἂν μᾶς ἐπιτρέπεται αὐτὴ ἡ ἐκφραση—, οἱ λογοτεχνίες δύσκολα γίνονται ἀποδεκτὲς ἀκόμη καὶ στοὺς χώρους ὅπου φαίνονται πὼς γεννιοῦνται, στὶς κουλτοῦρες, στὶς χώρες, στὰ ἔθνη, στὰ κράτη γιὰ τὰ ὁποῖα μιλοῦσαν διαβαίνοντας ἤδη τὰ ὄριά τους, γιὰ τὰ ὁποῖα μιλοῦσαν σφρηγλατώντας ἤδη τὴ γλώσσα τους. Τί συμβαίνει σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι μὲ τὴ λογοτεχνία; Μέχρι ποίου σημείου συμμερίζεται, ὡς πρὸς αὐτό, τὸν προορισμὸ τῆς ἐν γένει ἐλευθέρης ὁμιλίας ἢ ἐλευθέρης γραφῆς μέσα στὴν τάξη τῆς σκέψης, τῆς φιλοσοφίας, τῆς τέχνης ἢ τῆς ἐπιστήμης; Μέσα στὴν τάξη τοῦ « διανοομένου » ἐν γένει ὁ ὁποῖος τόσο συχνὰ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴ νέα θέση τῆς μάθησης καὶ τῆς διάδοσής της ἀπὸ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης στὶς σύγχρονες κοινωνίες σὰν πηγὴ δυναμτικῆς ἐξουσίας — καὶ συνεπῶς σὰν ἐπιλεκτὸς στόχος ὅταν αὐτὴ ἡ λο-

γοτεχνία εξακολουθεί να επαναστατεί στην εκμετάλλευσή της, όταν εξακολουθεί να είναι κριτική; Αυτός ο συμερισμός μάς υπαγορεύει, βεβαίως, τις ίδιες ευθύνες, τις ίδιες μορφές αλληλεγγύης και τις ίδιες αντίστασιακές πράξεις. Και δεν πρόκειται να τις παραμελήσουμε. Δεν οφείλουμε όμως, επίσης, να επιχειρήσουμε να σκεφτούμε μιάν δξύτερη ιδιαιτερότητα των διακυβεύσεων που προμηνύονται σήμερα υπό τη συγκεκριμένη ονομασία της λογοτεχνίας;

Θά πρέπει να επεξεργαστούμε αυτά τα έρωτήματα, να τα εμπλουτίσουμε και να τα διαφοροποιήσουμε, σύμφωνα με τις ιστορίες, τις κουλτούρες και τις γλώσσες. Θά πρέπει προπάντων να τα υποβάλουμε στον έλεγχο της ενικότητας των έργων και των συμβάντων. Αυτά τα έρωτήματα επιτάσσουν να μην αγνοήσουμε τα παλαιότερα κεκτημένα. Δεν πρέπει να παραλείψουμε να υπενθυμίζουμε ακόμη και την επανάληψη αυτής της ιστορίας, για να αναλύσουμε και να καταπολεμήσουμε σήμερα τις νέες μορφές διωγμού που εκλεπτύνονται από τη μία ήπειρο στην άλλη. Διαμέσου όλων των μορφών της αυθεντίας, πολυάριθμες έξουσιες χρησιμοποιούν παραδοσιακά όπλα και παραδοσιακούς ισχυρισμούς, αλλά επίσης τεχνικές και μεθοδεύσεις καινοφανείς. Αυτές οι τεχνικές και οι μεθοδεύσεις εφαρμόζονται χωρίς καθυστέρηση σε αυτό που μετασχηματίζει ριζικά τον δημόσιο χώρο, τις εκδόσεις, τα Μέσα Μαζικής Ένημέρωσης, τη διπλωματία, το διεθνές δίκαιο, την οργάνωση των κρατών, την αγορά – δηλαδή τόσες φυσικές ή συμβολικές συγκρούσεις: οι θεολογικο-πολιτικοί πόλεμοι, οι διεθντικοί πόλεμοι, οι οικονομικοί πόλεμοι, και φυσικά, διαμέσου όλων αυτών των μεταλλαγών, ο πόλεμος των γλωσσών και οι πόλεμοι μέσα στη

γλώσσα. Έροεξεταστικές διαιότητες άνευ προηγουμένου ξεσπούν με μανία πάνω σε εκείνους ή σε εκείνες που, παντού και με τις πιο διαφορετικές μορφές, ανθίστανται στη φυσική ή συμβολική καταπίεση, αμφισβητούν τους δογματισμούς και διαμαρτύρονται εν ονόματι μιας άλλης σκέψης, μιας άλλης εμπειρίας του έργου και της γλώσσας, του γλωσσικού έργου.

Ός προς τί αυτές οι διώξεις φέρουν επίσης το στίγμα της έποχής μας; Γιατί μεταξύ των έπιλεκτων θυμάτων καταμετρούμε έφεξης τόσους συγγραφείς; Γιατί τόσο άνδρες και τόσες γυναίκες, για τους όποιους και τις όποιες ό δημόσιος λόγος έγγράφεται στη μυθιστοριογραφία, στο ποίημα, στην επινόηση νέων λογοτεχνικών μορφών; Ή επανεξέταση έρωτημάτων αυτού του τύπου σημαίνει ότι θα πρέπει να παρασκευάσουμε νέες έννοιες και νέες στρατηγικές για μία διεθνή αντίσταση. Σήμερα, αυτή ή αντίσταση δεν μπορεί πλέον να περιορίζεται στις μορφές –όσο αξιοσέβαστες και αν είναι– ενός κοσμοπολιτισμού που διέπεται από τις παραδοσιακές έννοιες του συγγραφέα, του πολίτη (του συγγραφέα πολίτη του κόσμου), του κράτους και του έθνους, έπι παραδείγματι μέσα σε μία Πολιτεία των Γραμμάτων ή σε μία Έπιτροπή Έπαγρύπνησης Άντιφασιστών Συγγραφέων. Παρά την τόσο πλούσια και τόσο σύνθετη ιστορία της, ή αξία της ίδιας της άνοχής δεν είναι πλέον έπαρκής. Και γι' αυτό έπικαλούμεθα μία άλλη έννοια της φιλοξενίας.

Οι καλύτερες τιμές που μπορούμε να αποτίσουμε στους μεγάλους του παρελθόντος που κατέθεσαν τη μαρτυρία τους είναι να μην περιοριστούμε στην εξύμνησή τους. Άλλη είναι ή επείγουσα ανάγκη. Χρειαζόμαστε

(θα μπορούσαμε όμως;) να απαντήσουμε – μάλιστα διαφορετικά: να απαντήσουμε αλλιώς σέ άλλες απειλές, και να απαντήσουμε επίσης με την εγγύησή μας γι' αυτό που ήδη γράφεται, σέ περισσότερες από μία γλώσσες, ως άλλη ιστορία.

Μετάφραση από τὰ γαλλικά καὶ σημειώσεις:
Βαγγέλης Μπιτσώρης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὁ τίτλος τοῦ κειμένου τοῦ J. Derrida, «Littératures déplacées», παραπέμπει στὸ χαρακτηρισμὸ «*personne déplacée*», ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ κατὰ λέξη μετάφραση τοῦ ἀντίστοιχου ἀγγλικοῦ «*displaced person*». Ὁ ἀγγλικὸς ὅρος, ποὺ ἐμφανίζεται τὸ 1945, προσδιορίζει ἐκεῖνον ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴ χώρα του λόγω πολέμου ἢ ἐξαιτίας τῆς ἀλλαγῆς τοῦ καθεστώτος. Σύμφωνα με μιὰ ἐλαστικὴ ἀπόδοση, «*personne déplacée*» θὰ σήμαινε τὸν «*ἄπατρι*», τὸν «*ἐκπατρισμένο*», τὸν «*πρόσφυγα*».

Ὡστόσο ἡ Hannah Arendt, ἥδη ἀπὸ τὸ 1951, ἐπιστημαίνει τὴ σημασιολογικὴ διαφορά μεταξὺ τῶν «*χωρὶς-πατρίδα*» («*Heimatlosen*») (1919) καὶ τῶν «*displaced persons*» (1945): «*Ἀκόμη καὶ ἡ ὁρολογία ποὺ ἀναφέρεται στοὺς ἀπάτριδες ἐπιδεινώνεται. Ὁ ὅρος “χωρὶς-πατρίδα” ἀναγνώριζε τοιαύτην τὸ γεγονός ὅτι τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶχαν χάσει τὴν προστασία τῆς κυβερνήσεώς τους καὶ ὅτι μόνο οἱ διεθνεῖς συμφωνίες μπορούσαν νὰ διαφυλάξουν τὸ νομικὸ καθεστῶς τους. Ἡ ὀνομασία “*personnes déplacées*” [“ἐκπατρισμένοι”, “ἐκτοπισμένοι”] ἐπινοήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ [Δευτέρου Παγκοσμίου] πολέμου μετὰ τὸν συγκεκριμένον σκοπὸ νὰ ἐξαλείψει μιὰ γιὰ πάντα τὸ φαινόμενο τῆς στέρησης τοῦ κράτους ἀγνώνοντας τὴν ὑπαρξὴ τῆς. Ἡ μὴ ἀναγνώριση τῆς στέρησης τοῦ κράτους σημαίνει πάντοτε ἐπαναπατρισμό, δηλαδὴ ἐκτοπισμὸ στὴ χώρα προέλευσης, ἡ ὁποία εἴτε ἀρνεῖται νὰ ἀναγνωρίσει τὸν ἐνδεχόμενον ἐπαναπατριζόμενον ὡς πολίτη εἴτε, ἀντίθετα, θέλει νὰ τὸν ἐπαναφέ-*

ρουν σ' αὐτὴν γιὰ νὰ τὸν τιμωρήσει» (Les Origines du totalitarisme. L'Impérialisme, Seuil, coll. «Points», Παρίσι 1984, σελ. 256).

Ὁ τίτλος τοῦ κειμένου τοῦ J. Derrida ἀναφέρεται ἀκριβῶς στὶς λογοτεχνίες καὶ στοὺς συγγραφεῖς τοὺς ποὺ μπορεῖ νὰ χαρακτηριστοῦν «*displaced persons*», «*personnes déplacées*», «*ἐκπατρισμένες/οἱ*», «*ἐκτοπισμένες/οἱ*». Ἀπὸ τὸ 1995, τὸ Διεθνὲς Κοινοβούλιο τῶν Συγγραφέων (ὁ J. Derrida εἶναι δραστήριον μέλος του καὶ ἔχει διατελέσει ἀντιπρόεδρος) ἔχει συμβάλει οὐσιαστικὰ στὴν ἀνὰ τὸν κόσμον δημιουργία τοῦ δικτύου τῶν «*Πόλεων-Καταφυγίων*» («*villes-refuges*»). Ἡ «*Πόλη-Καταφύγιο*» παρέχει ἄσυλο σὲ καταδιωκόμενους συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες, ἀγνώνοντας, καὶ δὴ παραβαίνοντας τὸ κατὰ περίπτωσιν ὑφιστάμενον κρατικο-εθνικὸ δίκαιο καὶ κατ' ἐπέκταση τὶς συμβάσεις τοῦ διεθνoῦς δικαίου, ἐν ὁλίγοις ἢ ὀλίγοις, εἶναι μιὰ μορφή «*πολιτικῆς ἀνυποταξίας*»: «*Τὸ ὄνομα “Πόλεις-Καταφύγια”, τὸ ξέρουμε, φαίνεται νὰ ἐγγράφεται με χρυσὰ γράμματα στὸν ἴδιον τὸν καταστατικὸν χάρτη τοῦ Διεθνoῦς Κοινοβουλίου τῶν Συγγραφέων. Ἀπὸ τὴν πρώτη μας συνάντησις κάναμε ἐκκλησιὰ νὰ ἀνοίξουν ἀνὰ τὸν κόσμον πόλεις-καταφύγια. Αὐτὸ θεδαίως προσμοιάζει, πράγματι, με μιὰ νέα κοσμοπολιτικὴ. Προσπαθήσαμε νὰ ὑποκινήσουμε, ἀνὰ τὸν κόσμον, τὴν ἀνακήρυξή καὶ τὴν ἰδρυσιμὴν πολλῶν καὶ προπάντων αὐτόνομων “Πόλεων-Καταφυγίων”, ὅσο εἶναι δυνατόν ἀνεξάρτητων καὶ μεταξὺ τους καὶ ἀπὸ τὰ κράτη, ἀλλὰ πάντως ἀμοιβαίᾳ συνταπισμένων σύμφωνα με κάποιες μορφές ἀλληλεγγύης ποὺ πρέπει νὰ ἐπινοηθοῦν. Ἡ ἐπινοήσις αὕτη εἶναι δικό μας μέλημα· ἐδῶ ἡ θεωρητικὴ ἢ κριτικὴ σκέψις εἶναι ἀδύνατον νὰ διαχωριστεῖ ἀπὸ τὶς πρακτικὰς πρωτοβουλίας ποὺ ἀρχίζουμε καὶ ἔδη καταρθώσαμε νὰ ἐφαρμόζουμε κατεπειγόντως. Εἴτε πρόκειται γιὰ τὸν ξένον ἐν γένει, τὸν μετανάστη [immigré], τὸν ἐξόριστον [exil], τὸν πρόσφυγα [réfugié], τὸν ἐκτοπισμένον [déporté], τὸν ἄπατρι [apatride], τὸν ἐκπατρισμένον [personne déplacée] (τόσες κατηγορίες ποὺ πρέπει νὰ τίς διακρίνομε με σύνεση), καλοῦμε τὶς νέες πόλεις-καταφύγια νὰ ἐκτρέψουν τὴν πολιτικὴν τῶν κρατῶν, νὰ μετασχηματίσουν καὶ νὰ ἐπανδρῶσουν τοὺς ὅρους ἐνταξίσεως τῆς πόλεως στὸ κράτος, ἐπὶ παραδείγματι σὲ μιὰ Εὐρώπῃ ποὺ τελεῖ ὑπὸ διαμόρφωσιν ἢ στὸ πλαίσιον τῶν διεθνῶν νομικῶν δομῶν ποὺ κυριαρχοῦνται ἀκόμη ἀπὸ τὸν κανὼνα τῆς κρατικῆς κυριαρχίας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ὑποτίθεται πὼς εἶναι ἀπρόσβλητος, ἀλλὰ συνάμα ὅλο καὶ περισσότερο προσωρινὸς καὶ προβληματικὸς. Ὁ*

κανόνας αὐτὸς δὲν μπορεῖ πλέον, καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε πλέον, νὰ ἀποτελεῖ τὸν ἐσχατοὸν ὁρίζοντα τῶν πόλεων-καταφυγίων. Εἶναι δυνατόν κάτι τέτοιο;

» Μέσω αὐτῆς τῆς στράτευσης, προσκαλώντας μη-τροπόλεις καὶ ἥσσανες πόλεις νὰ ἀκολουθήσουν αὐτὴ τὴν ὁδὸ, ἐπιλέγοντας γι' αὐτὲς τὸ ὄνομα «Πόλεις-Καταφύγια», προφανῶς θέλαμε νὰ κάνουμε κάτι περισσότερο, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μετὰ τὸ ὄνομα «κοινοβούλιο». Θέτοντας καὶ πάλι σὲ ἐνέργεια τὸ παραδοσιακὸ νόημα μιᾶς ἐκφραστῆς καὶ ἀναδιώνοντας ὅπως τῆς ἀξίζει μιὰν ἀληθινή, κληρονομία θελήσαμε ταυτόχρονα νὰ προτείνουμε, κάτω ἀπὸ τὴν παλαιὰ λέξη, μιὰ πρωτόγνωρη ἔννοια τῆς φιλοξενίας, τοῦ γρέους φιλοξενίας καὶ τοῦ διακωμάτος στὴ φιλοξενία» (*Cosmopolites de tous les pays, encore un effort!*, Galilée, Παρίσι 1997, σελ. 13-15).

Στὸ συγκεκριμένο κείμενο ἐπιδίξαμε τὴν ἀπόδοση «ἐκτοπισμένος», γιὰ νὰ διασφαλίσουμε τὴ σημασιότητα τοῦ τόπου/θέσης ἢ ὅποια συνυπάρχει καὶ διασυνδέει (σ)τοὺς συναφεῖς ὅρους *déplacer* (μεταθέτω, ἐκτοπιζῶ), *déplacement* (μετατόπιση, μετοίκηση,

ἐκτόπιση) καὶ *place* (θέση). Ἐπισημαίνω ὅτι στὸ κείμενο αὐτὸ ὁ J. Derrida συναρτᾷ, τόσο στὸ ἐπίπεδο τοῦ σημαίνοντος ὅσο καὶ τοῦ σημειομένου, τὴ λέξη *place* (θέση) μετὰ τὴ λέξη *lieu* (τόπος).

2. «*Que les littératures aient lieu*». Ὁ γαλλικὸς ἰδιωματισμὸς «*avoir lieu*» σημαίνει «λαμβάνει χώρα», «γίνεται», «συμβαίνει». Ὡστόσο, ἡ «κατὰ λέξη» μετάφραση ἐνέχει τὴ συνδήλωση: «ἔχω τόπο». Ἀλλωστε, αὐτὴ ἡ συνδήλωση ἐνυπάρχει καὶ στὸν ἰδιωματισμὸ «*n'avoir ni feu ni lieu*» ποὺ σημαίνει «εἶμαι ἀνέστικτος» (κατὰ λέξη: «δὲν ἔχω οὔτε φωτιά οὔτε τόπο»).

3. «[...] *quelque chose de nouveau arrive là*». Ἐδῶ, στὸ ρῆμα *arriver* συνυπάρχουν δύο σημασίες: α) «φθάνω», «καταφθάνω» καὶ β) «συμβαίνει». Στὴ γκέψη μάλιστα τοῦ Γάλλου φιλοσόφου αὐτὴ ἡ δισημία ἔχει ιδιαίτερη βαρύτητα, γιατί συνδέεται ἁμεσά μετὰ τὴν (ντερριντιανή) ἔννοια τοῦ «συμβάντος» («*événement*»).

ΑΟΥΤΟΝΤΑΦΕ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΩΝ

- Gao Er Tai • Rogelio Saunders Chile • Latif Pedram
- Salim Barakat • Vincenzo Consolo

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

- Jacques Derrida • Mehmed Uzun • Antonio Tabucchi • Bei Dao
- Salman Rushdie • Russell Banks • Bashkim Shehu • Hélène Cixous
- Enrique Vila-Matas

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

- Stanko Cerovic • Svetlana Alexievitch • Vule Zuric
- Syl Cheney-Coker • Nedim Gürsel • Marie NDiaye • Paul West

ΠΕΡΙΘΟΡΙΑ, ΜΟΝΑΣΙΕΣ...

- Wole Soyinka • Elfriede Jelinek • Russell Banks
- Assia Djébar • Fernando Savater • Margaret Drabble • José Balza • Bei Dao

1

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2000

ANAGRAMA
[ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ]

ΑΓΡΑ
[ΑΘΗΝΑ]

DENOËL
[ΠΑΡΙΣΙ]

FELTRINELLI
[ΜΙΛΑΝΟ]

SEVEN STORIES PRESS
[ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ]